

Jezikovne politike trenutno niso kos kompleksnosti naše skupnosti

Slovenski raziskovalni inštitut V Cankarjevem domu v Ljubljani je včeraj v okviru dogodkov ob 50-letnici te ustanove potekalo strokovno srečanje z naslovom Izzivi skupnega slovenskega jezikovnega prostora. Predstavili so monografijo Slovenščina v Italiji

Gabriel Milic

LJUBLJANA Slovenski raziskovalni inštitut (Slori) je cikel prireditve ob svoji 50-letnici sklenil s strokovnim srečanjem Izzivi skupnega slovenskega jezikovnega prostora, ki je potekalo včeraj v Dvorani Alme Karlin Cankarjevega doma v Ljubljani. Uvodoma sta prisotne nagovorila Slorijev direktor Devan Jagodic in predsednica Sara Brezigar, ki je spomnila na politično zelo napeto obdobje 70. let, v katerem je prišlo do ustanovitve inštituta.

Direktorica Inštituta za narodnostna vprašanja Sonja Novak Lukanović je pohvalila zamisel o diskusiji glede uporabe terminov na temo Slovencev v Italiji, dekanja Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani (FF UL) Mojca Štamberger Brezar pa se je zlasti zahvalila vsem, ki so omogočili izdajo monografije *Slovenščina v Italiji*, ki je nastala kot sad bogatega sodelovanja in prepletanja med obema ustanovama. Pozdravila sta tudi Janoš Ježovnik z Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, in predstavnica Cankarjevega doma Barbara Rugelj.

Ni več tako, kot je bilo

Na predstavitvi monografije *Slovenščina v Italiji* je pogovor z njeno urednico Matejko Grgič vodil Vojko Gorjanc z Oddelka za prevajalstvo FF UL. Med prijetnim klepetom sta predstavila vsebinske sklope, s katerimi so se ukvarjali avtorji posameznih prispevkov v publikaciji.

Danes izredno težko definiramo, koga vse pojmujeemo z oznako »Slovenci v Italiji«, pravi Matejka Grgič, in na to vprašanje ne obstaja enovit odgovor. Če je nekdanje slovenske izbiro biti Slovenec ali Italijan, pa Slovenec v Italiji ali Slovenec v Sloveniji, se danes marsikdo le stežka prepozna v taki delitvi (izpostavila je primer Ljubljana-

Monografija obravnava tudi vprašanje identitetnih sprememb pri novih govornih

Predstavitve monografije Matejka Grgič in Vojko Gorjanc v Dvorani Alme Karlin DAVID BORDON/SLORI

nov, ki se danes selijo v Trst in tržaških Slovencev, ki živijo in delajo v osrednji Sloveniji). Trenutne jezikovne politike pa danes ne vključujejo kompleksnosti slovenske skupnosti. Čeprav so dobrodošle, ne zadoščajo našim potrebam, saj zgolj na neki površinski ravni zagotavljajo, da bi se ne ponovilo, kar se je zgodilo med obema vojnama.

Susanna Pertot se v svojem prispevku loteva identitetnih sprememb in t. i. novih govornih slovenskega jezika, ki so se tega naučili v šoli ali na jezikovnem tečaju. Raziskovalka trdi, da učenje slovenščine kot manjšinskega jezika ni omejeno na sporazumevanje v slovenščini, temveč vključuje tudi vprašanje pripadnosti slovenski skupnos-

ti v Italiji. Z jezikom naj bi se torej ponotranjila tudi prepričanja in vrednote o pomenu, uporabi in ohranjanju slovenskega jezika. Grgič je bila kritična zlasti nad pomanjkanjem urejene sistema pridobivanja novih govorcev in minimalnim številom italijanskih učencev, ki se odločajo za šolanje v Sloveniji in slovenskih učencev, ki bi se šolali v Italiji. Taki trendi dokazujejo, da je meja čedalje več.

Publikacija odpira vprašanja tudi na področju literarne ustvarjalnosti Slovencev v Italiji: naši ustvarjalci ne ustvarjajo le v slovenščini, a tudi v drugih jezikih, kljub temu pa literatura odraža odnos, ki ga imajo do jezika tako avtorji kot skupnost nasploh, pa čeprav so prisotne

očitne razlike med Slovenci na Videmskem in ostalimi, ki izhajajo iz določenih zgodovinskih danosti. Andreja Kalc pa je v knjigi spregovorila o drugačni, besedotvorni ustvarjalnosti: na podlagi analize vzorčnega korpusa besedil Primorskega dnevnika je razvidno, da slovenski jezik v Italiji razpolaga z ustvarjalnim potencialom, ki se kaže v inovativnih jezikovnih strukturah in izrazih. »Težko rečem, če je nekaj pravilno ali ne, meja za to je zelo nejasna in odvisna od okoliščin in konteksta,« je komentirala Grgič.

Kaj pa digitalni svet?

Pogovor je zaključila tema načrtovanja rabe jezika v dobi umetne inteligence. Rešitve, ki

nastajajo s pomočjo umetne inteligence, lahko negativno vplivajo na položaj nekaterih jezikovnih skupnosti, ki se identificirajo z jezikom, pri tem pa so ogroženi predvsem tisti jeziki, ki so nezadostno zastopani v digitalnem svetu, beremo v prispevku Matejke Grgič in Zarje Zver. Tudi Slovenija je pristopila k razvoju jezikovnih tehnologij, kar pa ne vključuje digitalne opremljenosti Slovencev zunaj njenih meja. Zagotavljanje rabe manjšinskih jezikov bi lahko omogočila raba tehnoloških orodij, tega pa ni mogoče zaslediti v temeljnih dokumentih za jezikovno politiko Slovencev v Italiji. Pa čeprav ta prihodnost prihaja in bo realnost čez 5, 10 let, je zaokrožila Matejka Grgič.

Publikacija, ki gleda v sedanjost (za prihodnost)

Monografija *Slovenščina v Italiji* je pravkar izšla v sozaložništvu Slovenskega raziskovalnega inštituta in Založbe Univerze v Ljubljani, uredila pa jo je dr. Matejka Grgič. Gre za temeljito in obsežno delo, ki obravnava različne vsebinske sklope, povezane s slovenskim jezikom v Italiji. Dekanja Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani Mojca Štamberger Brezar je izpostavila, da je delo sad bogatega sodelovanja in prepletanja med obema ustanovama. Raznolikost avtorjev prispevkov (to so Devan Jagodic, Sara Brezigar, Maja Mezgec, Zaira Vidau, Jadranka Cergol, Ana Toroš, Susanna Pertot, Damjan Papič, David Bordon, Jasmin Franza, Luka Bezgovšek, Andreja Kalc, Matejka Grgič in Zarja Zver), se odraža tudi v pestrosti njihovih prispevkov. Vseh devet poglavij pa združuje nek skupen zorni kot, saj se osredotočajo na aktualno stanje slovenščine, pri čemer uporabljajo različne raziskovalne pristope in metodologije. Delo torej ne ponuja nekega zgodovinskega pregleda ali primerjav, temveč se posveča sodobnim vprašanjem. Publikacija je kot brezplačna e-knjiga v PDF formatu dostopna na spletni strani Založbe Univerze v Ljubljani, tiskana izdaja pa bo predvidoma na voljo v knjigarnah v naslednjih tednih. **G.M.**

Okrogla miza Zamejstvo, matica in rojaki

Danes zamejec in rojak, jutri pa?

LJUBLJANA V drugem delu dopoldneva je potekala okrogla miza Zamejstvo, matica in rojaki – ali so ta poimenovanja danes še aktualna in povedna, na kateri so sodelovali Janoš Ježovnik (Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU), Martina Piko-Rustia (Slovenski narodnopisni inštitut Urban Jarnik), Marko Stabej (Oddelka za slovenistiko FF UL) in Mitja Žagar (Inštitut za narodnostna

Razprava z leve Kalc, Ježovnik, Piko-Rustia, Žagar in Stabej SLORI

vprašanja). Z njimi se je pogovarjala Andreja Kalc.

Sogovorniki so se sicer lotili najrazličnejših tem, a so prvenstveno izhajali iz določenih poimenovanj v zvezi s pripadniki slovenske narodne skupnosti, ki živijo zunaj meja Republike Slovenije, kot so zamejec, rojak ipd. Na samem začetku je Žagar opozoril na dejstvo, kako se je vprašanje uporabe relativno nevtralnih terminov porodilo

že dalj časa nazaj: tovrsten primer je koncept enotnega slovenskega kulturnega prostora, ki se je oblikoval v 70. in 80. letih z namenom, da bi bil nevtralen in ne bi bil vezan na določeno geografsko področje.

Delovno omizje se je spopadlo tudi s terminom zamejec. Žagar je omenil potrebo, da v znanstvenih besedilih izraz spremlja tudi pojasnilo o njegovi rabi (saj sam po sebi koncept zamejca nima negativne konotacije), Stabej pa je izpostavil, da idealna rešitev ne obstaja. Potrebne so določene funkcionalne oblike, kar denimo oblika Slovenec/Slovenka ni, saj lahko označuje tako Slovence po narodnosti (vključuje zamejce) ali

slovenske državljane (izključuje vsaj del zamejcev). Ob tem pa je izpostavil človekovo čustvenost do označevalcev pri označencih. Vsi sogovorniki pa so nasploh poudarili dejstvo, da se je pomen teh pojmov spreminjal in se še vedno spreminja.

Na koncu je Matejka Grgič pozvala k zamenjavi določenih terminov, ki v 21. stoletju niso aktualni. Njeno mnenje je podkrepila Zaira Vidau, predsednica Slorijevega znanstvenega sveta, ki je priznala, da nimamo idealne alternative za termin zamejstvo, v nadaljevanju pa izrazila željo, da bi se, skozi interdisciplinarno razpravo, dokopali do primernejšega izrazoslovja. **G.M.**